

**Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Департамент освіти і науки виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської адміністрації)
Київський університет імені Бориса Грінченка**

**МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ:
СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ**

18 травня 2018 р.

**Київ
2018**

УДК: 37.091.12:159.9]:005.336

Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників: стан і перспективи впровадження», 18 травня 2018 р./ За заг. редакцією Войцехівського М.Ф., Івашньої С.В. – К.: Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2018 – 112 с.

У збірнику узагальнено матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психолого-педагогічний супровід професійного розвитку педагогічних працівників: стан і перспективи впровадження», що відбулась у Інституті післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка 18 травня 2018 р.

УДК: 37.091.12:159.9]:005.336

**© Інститут післядипломної педагогічної освіти
© Київський університет імені Бориса Грінченка
2018**

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Вознюк О.М. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД САМОАКТУАЛІЗАЦІЇ ОСОБИСТОСТІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОСТОРІ.....	6
Загурська С.М. НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ	15
Заєць І.В.,ПРОФОРІЄНТАЦІЙНЕ КОНСУЛЬТУВАННЯ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВІДУ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	19
Закомірний І.М. РОЗВИТОК ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІВЧИТЕЛІВ ВЕЧІРНІХ ШКІЛУ КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ «НОВА УКРАЇНСЬКА ШКОЛА».....	24
Зінченко С.В. НАВЧАННЯ ДОРΟΣЛИХ У СИСТЕМІ НЕПЕРЕРВНОЇ ОСВІТИ: АСПЕКТ.....	29
Іванюк І. В. ВИКОРИСТАННЯ СУПЕРВІЗІЇ ТА ІНТЕРВІЗІЇ ДЛЯ ЗАПОБІГАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО ВИГОРАННЯ У РОБОТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ	35
Івашньова С.В. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОГРАМИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОГО ПЕРСОНАЛУ ЗАКЛАДУ ОСВІТИ	42
Лигоміна Т.А. ПРОФЕСІЙНИЙ ІМІДЖ ЯК ЗАСІБ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ПРАКТИЧНОГО ПСИХОЛОГА ЗАКЛАДУ ОСВІТИ.....	47
Линьов К.О. РІВЕНЬ ВОЛОДІННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ КЕРІВНИКА ЗАКЛАДУ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ М. КИЄВА.....	52
Машкіна С.В.ІННОВАЦІЙНІ ОСВІТНІ ПРАКТИКИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ: УМОВИ ТА ІНСТРУМЕНТИ ВПРОВАДЖЕННЯ	57
Мерзлякова О.Л., Якубов С.В. СУПРОВІД РАННЬОГО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ ШКОЛЯРІВ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТАКСОНОМІЇ БЛУМА	68
Олексенко С.В. ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	74

Павлик Н.В. НАПРЯМИ І ЗМІСТ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СТУДЕНТІВ ВНЗ, СПРЯМОВАНОГО НА ГАРМОНІЗАЦІЮ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ	81
Петрошук Н.Р. ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОГО ЗРОСТАННЯ ПЕДАГОГІВ.....	87
Радзімовська О.В.ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД НА ПРОЦЕС ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ СЛУХАЧАМИ ТА ВИКЛАДАЧАМИ КУРСІВ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ В СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....	92
Рудик О. Б. ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	99
Сиско Н.М.ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ПРОФЕСІЙНОЇ (ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ) ОСВІТИ	103
Шапаренко Г.В. ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	109

На нашу думку, запропонований системний підхід до супроводу професійного самовизначення учнів може сприяти позитивним зрушенням у даному напрямку. Автори не виключають можливого несприйняття даного підходу на початку його впровадження. Батьки, можливо, будуть задавати питання, чи дійсно необхідно, щоб до зусиль з професійного самовизначення були залучені учні базової середньої школи (5 - 9 класи). Вчителі безперечно скажуть, що вони й так перевантажені. Але згадані стейкхолдери мають зважати, що для нинішніх учнів, які не мають розуміння свого власного життєвого шляху та готовності до успішної кар'єри, хороших робочих місць у найближчій перспективі не буде.

Література

1. "How young is too young to start introducing students to future careers?" By Tara García Mathewson /The Hetchinger Report, April 2018, <https://hechingerreport.us2.list-manage.com/track/click?u=66c306eebb323868c3ce353c1&id=22509625c4&e=fe d30c45dd>
2. Мерзлякова О.Л. Методики професійного визначення. / ОЛ Мерзлякова. ОЛ Мерзлякова, ГО Євдокимова—К.: Шк. світ, 2011., - 116с
3. Пометун О. І. Що таке таксономія Блума і як вона працює на уроці/ Олена Пометун // Освітня платформа "Критичне мислення". - електронний ресурс: режим доступу: <http://www.criticalthinking.expert/usi-materialy/shho-take-taksonomiya-bluma-i-yak-vona-pratsyuye-na-urotsi/> - редакція 4.12.2017

УДК: 37.091.12-057.86:[364.658:159.9]

Олексенко С.В.,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ПІДТРИМКА ПСИХОЛОГІЧНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ ПЕДАГОГА В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Сьогодення ставить нові вимоги як загалом до системи освіти, так і до кожного спеціаліста зокрема. Вимогою часу є навчання протягом усього

життя і педагоги мають постійно підвищувати свою професійну майстерність, засвоювати нові засоби навчання та виховання, бути творчими особистостями. При цьому не завжди дотримується екологічність професійної діяльності, як на рівні організації, так і на рівні індивідуального усвідомлення спеціалістом пріоритетності збереження та відновлення резервів організму. Педагогів не готують до емоційного перевантаження, не формують у них відповідних умінь, особистісних якостей, необхідних для подолання емоційних труднощів професії.

Тому, однією актуальних проблем психологічного супроводу професійного розвитку педагогічних працівників є створення умов та пропозиція ефективних технологій для збереження та підтримки їх психологічного здоров'я в процесі професійного розвитку та педагогічної діяльності.

Педагогічна діяльність передбачає, що людина постійно знаходиться під впливом сильних нервово-психічних навантажень, тому створення умов роботи, які б забезпечували комфортний психологічний клімат в колективі навчального закладу та сприяли б особистому психологічному благополуччю педагога, є одним з важливих завдань по забезпеченню ефективності навчального процесу, мотивації спеціаліста до професійного розвитку.

Для вирішення проблеми підтримання та відновлення психологічного благополуччя педагога вирішальним є поєднання роботи по нормалізації зовнішнього середовища і власних зусиль людини по вирішенню особистісних проблем.

Робота в цьому напрямку має здійснюватись протягом всієї професійної діяльності педагогічного працівника. На кожному етапі ставиться своє завдання:

- сприяти успішній адаптації молодого спеціаліста;
- забезпечити ефективний психологічний супровід професійного розвитку педагога;

- розвивати уміння та навички, які сприяють підтримці психологічного комфорту педагога в навчальному закладі;
- запобігти виникненню передумов емоційного виснаження.

Психологічна підтримка адаптації та професійного становлення молодого спеціаліста передбачає створення умов та реалізація таких завдань:

- розуміння особливостей середовища, в якому працює педагог;
- усвідомлення педагогом власних життєвих цінностей і переконань;
- виявлення перешкод в особистісному і професійному зростанні;
- сприяння мотивації в педагогічній діяльності;
- виявлення перспектив професійного зростання і розширення сфер ефективних дій у професійній діяльності й поза нею.

Оскільки професія педагога належить до категорії стресогенних у педагогічній діяльності існують фактори, що можуть спричиняти такі види стресу, як **інформаційний** (за наявності великих об'ємів інформації, жорсткого обмеження термінів для виконання та прийняття рішень); **емоційний** (у випадках глибоких протиріч чи конфліктів між вчителями і учнями); **комунікативний** (при не достатньому рівні розвитку комунікативних умінь, для ефективного спілкування з колегами, батьками, дітьми, невмінні дотримуватись психологічних кордонів при спілкуванні, не співпадінні темпів та стилів спілкування).

В дослідженнях виділяють зовнішні чинники ризику емоційного виснаження і зниження професійної активності. Вони також підтверджуються результатами опитування педагогів, що проходять курсове підвищення кваліфікації:

- хронічно напружена психоемоційна діяльність, пов'язана з інтенсивною взаємодією, необхідністю ставити і розв'язувати проблеми, уважно сприймати та аналізувати різноманітну інформацію, швидко ухвалювати рішення;
- дестабілізуюча організація діяльності: нечітка організація та

планування праці, відсутність обладнання, погано структурована й розпливчата інформація, завищені норми контингенту, з яким пов'язана професійна діяльність (наприклад, учнів класу) [1];

- підвищена відповідальність за функції, що виконуються педагогом;
- несприятлива психологічна атмосфера професійної діяльності яка визначається у взаємодії у системі «керівник — підлеглий» та у системі «колега — колега»;
- психологічно важкий контингент, з яким має справу педагог у сфері спілкування: у педагогів і вихователів — це діти з аномаліями характеру, нервової системи або із затримками психічного розвитку [3].

Також серед причин порушення психологічного благополуччя, які називають педагогічні працівники, слухачі курсів підвищення кваліфікації, можна виділити недостатній рівень комунікативних навичок; особливості особистості педагога; невміння бачити свої потреби, виділяти пріоритети та ставити цілі; неадекватна самооцінка; невміння організувати власний час; невміння управляти власними емоціями в стресових та конфліктних ситуаціях.

Тому профілактична робота та психологічний супровід професійної діяльності педагога з метою підтримки психологічного комфорту має проходити за такими напрямками:

- розвиток психологічної культури педагога (уміння проводити самоаналіз, розрізняти власні потреби та бажання, виділяти пріоритети, ставити цілі, регулювати емоційні стани, відновлювати власні ресурси);
- підвищення самооцінки і позитивного відношення до себе і своїх можливостей;
- розвиток навичок ефективної комунікації, як засобу подолання конфліктів;

- формування навичок управління власним часом (тайм-менеджмент);
- розвиток емоційного інтелекту;
- засвоєння засобів саморегуляції в ситуації стресу;
- психопрофілактика емоційного вигорання як запорука попередження порушень педагогічної етики педагогами.

Крім особистих зусиль самої людини, в навчальному закладі функцію психологічної підтримки бере на себе психологічна служба. Також, система підвищення кваліфікації може забезпечити просвітницьку та профілактичну частину вирішення проблеми, запропонувавши педагогові різні групові форми роботи. Найбільш ефективною формою як для відпрацювання вказаних навичок, так і такою, що відповідає формату курсового підвищення кваліфікації у вибірковій частині (в якій модулі педагоги обирають самостійно) є тренінг. Для роботи з даної проблеми нами використовуються соціально-психологічні тренінги, які включають елементи просвіти, самопізнання, формування та відпрацювання навичок.

Відповідно до зазначених напрямків **профілактичної роботи з підтримки психологічного комфорту педагогів нами розроблені тренінги за такими темами:**

- Психологічний комфорт педагога в навчальному закладі.
- Профілактика емоційного та професійного вигорання педагога.
- Розвиток комунікативних компетентностей у педагогічних працівників.
- Техніки стабілізації психологічного стану в професійній діяльності педагога.
- Екологічна психологія у професійній діяльності психолога.

Тренінг «Психологічний комфорт педагога в навчальному закладі» передбачає розгляд інформації з таких питань: соціально-психологічний клімат, згуртованість колективу, психологічний комфорт, комунікативні уміння, організація власного часу, засоби саморегуляції, самооцінка. Він дає можливість підвищення рівня обізнаності працівників системи освіти різних

спеціальностей з питань збереження та відновлення як власного психологічного благополуччя, так і підтримки комфортної психологічної атмосфери в колективі навчального закладу.

На тренінгу «Профілактика емоційного та професійного вигорання педагога» учасники знайомляться з поняттями емоційне та професійне вигорання, його симптомами, чинниками розвитку, методами профілактики емоційного вигорання. Активують процес самопізнання та самоактуалізації, відпрацьовують методи гармонізації психофізичного стану на фізіологічному, емоційно-вольовому та ціннісно-смысловому рівні регуляції.

Тренінг «Розвиток комунікативних компетентностей у педагогічних працівників» дає можливість ознайомитися з основними прийомами ефективного міжособистісного спілкування, розширити можливості встановлення контакту в різних ситуаціях спілкування, відпрацювати навички розуміння інших людей, себе, а також взаємин між людьми, опанувати навички активного слухання.

На тренінгу «Техніки стабілізації психологічного стану в професійній діяльності педагога» розглядаються відомості з таких питань як стрес, фактори стресу в педагогічній діяльності, засоби саморегуляції, антистресові техніки. Учасники мають можливість оволодіти способами саморегуляції, техніками експрес-регуляції емоційного стану та прийомами, що підтримують психічне здоров'я й відновлюють ресурси.

Тренінг «Екологічна психологія у професійній діяльності психолога» спрямований на активізацію процесу самопізнання та пошуку особистісних ресурсів, що сприяє підвищенню ефективності професійної діяльності психолога. В процесі роботи учасники знайомляться з факторами, що забезпечують екологічність життєдіяльності та мають можливість відпрацювати техніки саморегуляції емоційного стану, способи підвищення самооцінки та позитивного ставлення до себе і своїх можливостей, методами ефективної комунікації та пошуку ресурсів особистісного впливу.

Позитивним фактором є те, що тренінги педагоги обирають самостійно, в залежності від власних потреб; що на тренінгу об'єднуються педагогічні працівники різних спеціальностей як із шкіл так і з дошкільних навчальних закладів; що присутні педагоги з різним стажем роботи.

Отже, необхідність постійного професійного розвитку педагогічних працівників вимагає кваліфікованого психологічного супроводу та підтримки психологічного благополуччя педагога в професійній діяльності та професійному зростанні.

Вирішення проблеми підтримання та відновлення психологічного благополуччя педагога вимагає поєднання роботи по нормалізації зовнішнього середовища, психологічної атмосфери в педагогічному колективі і власних зусиль педагога по вирішенню особистісних проблем, яка має здійснюватись протягом всієї професійної діяльності спеціаліста.

Система підвищення кваліфікації педагогічних працівників може бути частиною загальної системи підтримки психологічного здоров'я педагогів в процесі їх професійного розвитку. Найбільш ефективною формою роботи з підтримки психологічного благополуччя педагога в професійній діяльності, яку можна використовувати під час курсового підвищення кваліфікації та в міжкурсний період є соціально-психологічні тренінги, які включають елементи просвіти, самопізнання, формування та відпрацювання навичок.

Профілактичні соціально-психологічні тренінги які мають на меті підтримку психологічного благополуччя та комфорту педагогів **можуть проходити за такими напрямками, як** розвиток психологічної культури педагога, підвищення самооцінки і позитивного відношення до себе і своїх можливостей, розвиток навичок ефективної комунікації, формування навичок управління власним часом, розвиток емоційного інтелекту, засвоєння засобів саморегуляції в ситуації стресу, психопрофілактика емоційного вигорання.

Література

1. Водопьянова Н. Е. // Практикум по психологии менеджмента и профессиональной деятельности [под ред. Г.С. Никифорова и др.]. – СПб.: Пресса, 2001. – 282 с.
2. Бойко В.В. Энергия эмоций в общении / Бойко В.В.; [2-е изд., доп. и перераб.]. – СПб.: Пресса, 2004. – 474 с.

УДК:159.923.2 – 053.57

Павлик Н.В., д. психол. наук

Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної академії педагогічних наук України

НАПРЯМИ І ЗМІСТ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ СТУДЕНТІВ ВНЗ, СПРЯМОВАНОГО НА ГАРМОНІЗАЦІЮ ХАРАКТЕРОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ

Постановка проблеми. В умовах реформ, що реалізуються сьогодні в системі вищої освіти, надзвичайно підвищується роль психолого-педагогічного супроводу учнів та студентів в процесі навчання. *Актуальність* проблеми розробки системи психологічного супроводу характерологічного розвитку випускників ВНЗ зумовлена низкою негативних соціально-психологічних чинників. Загострення політичної, економічної кризи, зростання безробіття, вимушена міграція є показниками порушення гармонійних стосунків у суспільстві, що зумовлює поширення розвитку характерологічних дисгармоній серед різних верств населення. Емоційна невірноваженість, егоцентризм, агресивність, втрата самовладання, слабовілля, безвідповідальність – усе це є проявами дисгармоній характеру, які постають причинами психологічних проблем людини і негативно позначаються на її духовному і фізичному здоров'ї. В умовах відсутності зразків гармонійної поведінки молодь змушена шукати форми адаптації до соціуму. Пристосування до психогенних умов сучасності перешкоджає